

Lausunto

10.9.2021

VN/2575/2021

VN/2575/2021-OKM-96

Sosiaali- ja terveysministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain, terveydenhuoltolain sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistaminen

1a) Hyvinvointialueen olisi esityksen mukaan yhdessä alueensa kuntien kanssa muodostettava alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä. Onko ehdotus mielestänne tarkoituksenmukainen kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistamiseksi?

Alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä on tarpeellinen jatkossa. Ottaen kuitenkin huomioon, että opiskeluhuollon toteuttamisessa vetovastuu on oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukaan koulutuksen järjestäjällä, olisi huolehdittava siitä, että koulutuksen järjestäjät (yksityiset mukaan lukien!) ovat hyvin edustettuina ja heillä tulee olla ryhmässä aktiivinen rooli.

OKM:n mielestä pykälän 1 momentin sanamuotoa olisi muutettava niin, että jo siitä nousisi esiin kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien aktiivinen rooli. Sanamuoto voisi kuulua esim. seuraavasti: "Hyvinvointialueella sijaitsevien kuntien on yhdessä hyvinvointialueen kanssa muodostettava alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä (yhteistyöryhmä)." Lisäksi pykälän 2 momenttia olisi muutettava siten, että myös yksityisillä ja muilla koulutuksen järjestäjillä (esim. kuntayhtymät, valtio) olisi edustus ryhmässä. Nyt 2 momentti lähtee siitä, että näillä voi olla edustus. Kuitenkin esimerkiksi toisella asteella on paljon sekä isoja koulutuskuntayhtymiä että myös suuria yksityisiä toimijoita, joten pelkkä mahdollisuus olla edustettuna ei ole riittävää. Edelleen pykälässä olisi säädettävä siitä, että ryhmän puheenjohtajuus olisi kunnalla tai muulla koulutuksen järjestäjällä.

1b) Millä taholla tulisi käsityksenne mukaan olla vastuu alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän muodostamisesta?

Ks. vastaus 1 a kysymykseen.

2) Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulisi laatia opiskeluhuollon toteuttamiseksi kunnan opiskeluhuoltosuunnitelma, joka liitettäisiin lastensuojelulain (417/2007) 12 §:n mukaiseen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Onko esitys mielestänne tarkoituksenmukainen?

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia valmisteltaessa luovuttiin kuntakohtaisesta suunnitelmasta, koska järjestelmästä ei haluttu tehdä liian raskasta. Lisäksi haluttiin luoda sellainen oppilashuollon järjestelmä, jossa mahdollisimman suuri osa käytössä olevista resursseista voitaisiin kohdentaa välittömään ruohonjuuritason työhön erilaisten suunnitelmien tekemisen sijaan. Ottaen kuitenkin huomioon tuleva järjestely, jossa psykologit ja kuraattorit siirtyvät hyvinvointialueille ja

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

29 516 001
35 829 516 001

91 359 335
+358 9 135 9335

kirjaamo@minedu.fi

opiskeluhuollon toteuttaminen perustuu kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyöhön, voi ajatus kuntatason opiskeluhoitosuunnitelmasta olla perusteltu.

On kuitenkin huomattava, että kyseessä on uusi tehtävä kunnille, joten hallituksen esityksessä olisi laskettava tehtävän kunnille aiheuttamat kustannukset ja ne tulisi korvata kunnille täysimääräisesti. OKM katsoo myös, että uuden tehtävän edellyttämät resurssit eivät saa olla pois välittömästi oppilaiden kanssa tehtävästä työstä.

Lisäksi olisi selkeytettävä eri suunnitelmien keskinäistä suhdetta. Onko tarkoitus, että eri suunnitelmat ovat hierarkkisia suhteessa toisiinsa? Mikä ohjaa kuntakohtaisen opiskeluhoollon suunnitelman laatimista? Oppilaitostason resurssitarpeet käyvät ilmi oppilaitoksen ja kunnan opiskeluhoitosuunnitelmista. Tästä syystä OKM:n käsityksen mukaan oppilaitoskohtaisen ja kuntakohtaisen suunnitelman tulisi ohjata alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman laatimista. Myös se, että oppilashuoltolain 9 §:n mukaan opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollosta muodostuu toimiva kokonaisuus, tukee ajatusta siitä, että oppilaitoksen ja kunnan opiskeluhoitosuunnitelmat ohjaavat alueellisen suunnitelman laatimista.

Missään nimessä ei tule luoda sellaista järjestelmää, jossa alueellinen suunnitelma ohjaisi kunnan ja oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelmien tekemistä. Se tekisi opetuksen järjestäjälle lain 9 §:ssä annetun tehtävän hoitamisesta mahdotonta. Lisäksi on vaarana, että opiskeluhoollon luonne monialaisena, ensisijaisesti yhteisöllisenä ja ennaltaehkäisevänä työnä kärsisi.

Voimassa olevassa laissa valtakunnallinen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 ja toisen asteen koulutuksen osalta erillismääräys ohjaavat oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatimista. Miten tämä toimisi jatkossa, jos opiskeluhoitoa koskevia suunnitelmia olisi kolme, joiden keskinäiset suhteet ovat epäselvät?

OKM:n käsityksen mukaan hallituksen esitysluonnetta olisi yllä esitetyllä tavalla tarkennettava.

3) Hyvinvointialueella tulisi olla alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma. Se valmisteltaisiin alueellisessa opiskeluhoollon yhteistyöryhmässä ja hyväksyttäisiin hyvinvointialueen aluevaltuustossa. Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma liitettäisiin lastensuojelulain 12 §:ssä tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Huomioitanne esityksestä?

Ehdotuksen mukainen alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma on uusi suunnitelmataso opiskeluhoitosuunnitelmien kokonaisuuteen. *Muodostettaessa opiskeluhoollon suunnitelmien kokonaisuutta olisi hyvä selkiyttää myös niiden ohjausta ja suhdetta toisiinsa.* Oppilaiden ja opiskelijoiden tasa-arvoisen kohtelun kannalta olisi keskeistä, että valtakunnallinen ohjaus sekä siihen liittyvien normien ja ohjeiden järjestelmä on selkeä.

Tärkeää on varmistaa, ettei usean organisaatiotason suunnitelmia tehdä päällekkäin, ja että suunnitelmat käytännössä vaikuttavat opiskeluhoollon toteutukseen oppilaitoksissa. Olisi myös varmistettava, että suunnitelmat aidosti tukevat toisiaan, eivätkä aiheuta päällekkäistä ja kohtuutonta työmäärää toimijoille.

Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman myötä yhdenmukaisuus opiskeluhoollon toiminnassa vahvistuisi alueilla. Haasteeksi saattaisivat nousta hyvinvointialueet, joilla kuntia on paljon. Kuntien toiveet ja tarpeet saattavat olla erilaisia esimerkiksi kunnan koosta riippuen. On myös huolehdittava, että koulujen ja oppilaitosten vaihtelevat, monimuotoiset tarpeet tulevat otetuksi huomioon hyvinvointialueen opiskelusuunnitelmaa laadittaessa.

Oppilaitoskohtaisten tietojen ja tarpeiden siirtyminen kuntatasoiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan ja edelleen alueellisen opiskeluhoollon suunnittelun tueksi on olennaista erityisesti resurssien tarkoituksenmukaisen kohdentamisen kannalta. Tietojen siirtymisen ja tarpeiden kannalta on keskeistä selkiyttää vielä eri suunnitelmien välinen suhde ja hierarkia. OKM:n näkemys on, että hierarkian tulee toimia alhaalta ylös eli oppilaitos- ja kuntatasolta hyvinvointialueelle.

4) Mikäli esitys ei mielestänne riittävästi huomioi erilaisia opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä, kuten esimerkiksi ne, jotka toimivat useamman kunnan alueella tai yksityiset koulutuksen järjestäjät, millä tavoin muuttaisitte esitystä?

OKM yhtyy Opetushallituksen lausuntoon siltä osin kuin se koskee yksityisten opetuksen järjestäjien asemaa ja suuria, usean hyvinvointialueen alueella toimivia ammatillisen koulutuksen järjestäjien asemaa.

5) Hyvinvointialue järjestää opiskeluhoitopalvelut 1.1.2023 alkaen. Näettekö, että opetuksen tai koulutuksen järjestäjällä on yhdessä hyvinvointialueen kanssa edellytykset huolehtia oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukaisesti siitä, että opiskeluhoitosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus?

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukaan opetuksen järjestäjällä on vastuu siitä, että opiskeluhoito järjestetään siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Tämän onnistuminen edellyttää, että yhteistyötä eri toimijoiden kesken on hyvää ja että onnistumiselle muutoinkin luodaan edellytykset. Kunnan- ja oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelmien tulee ohjata alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman tekemistä siten, että opiskeluhoitoon turvataan riittävät psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuolto. Lisäksi koulutuksen järjestäjän rooli puheenjohtajana alueellisessa opiskeluhoiton yhteistyöryhmässä edistäisi asiaa. Jos sen sijaan hyvinvointialue määrittelee opiskeluhoiton resurssit ja alueellisella suunnitelmalla ohjaa vahvasti toimintaa kunnan ja oppilaitoksen tasolla, ei opetuksen järjestäjä voi onnistua oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:ssä sille määrätystä tehtävästä.

Opiskeluhoiton yksilökohtaisen työn kirjaaminen, rekisterinpito ja tietosuojat

6) Esityksessä täsmennetään opiskeluhoiton kirjaamiseen, rekisteröintiin ja tietojen salassapitoon liittyviä oppilas- ja opiskelijahuoltolain säännöksiä. Huomioitanne esityksestä?

Uusitut pykälät ottavat huomioon tietosuojat-asetuksen ja tietosuojalain asettamat vaatimukset tietojen käsittelylle. Pykälät on laadittu STM:ssä yhteisymmärryksessä OKM:n kanssa eikä OKM:llä on niiden osalta huomautettavaa.

7) Miten arvioisitte esitysluonnosta tietosuojasääntelyn näkökulmasta?

Katso vastaus kysymykseen 6.

8) Opiskeluhoiton siirtyessä hyvinvointialueelle tulee myös opiskeluhoiton psykologien ja kuraattorien kirjaamat asiakastiedot tallentaa valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin eli Kanta-palveluihin. Kanta-palveluihin liittymisen määräaikaista säädetään laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä. Psykologien tietojen tallentaminen tulisi aloittaa heti hyvinvointialueiden aloittaessa. Sosiaalihoiton ja kuraattorien liittymisvelvoitteen määräaika on 1.9.2024. Arvioitko tarvittavien muutosten olevan mahdollisia näiden määräaikaisten puitteissa?

OKM:llä ei ole edellytyksiä arvioida tätä asiaa.

Muut huomiot esityksestä

9) Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 16 §:n mukaan oppilaitoksen työntekijän tulee olla yhteydessä opiskeluhoiton psykologiin tai kuraattoriin, jos oppilaitoksen tai opiskeluhoiton työntekijä arvioi opiskelijan tarvitsevan opiskeluhoiton psykologi- tai kuraattoripalveluja. Esityksessä ehdotetaan, että yhteydenotto opiskeluhoitopalveluihin koskisi psykologin ja kuraattorin palveluiden lisäksi myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkärin ja terveydenhoitajan palveluja. Yhteydenotto tapahtuisi jatkossa yhteisymmärryksessä oppilaan tai opiskelijan kanssa. Huomioitanne esityksestä?

Muutos, joka laajentaa yhteydenottamisen myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstöön on perusteltu. OKM pitää myös perusteltuna, että yhteydenotto tehdään yhteisymmärryksessä oppilaan kanssa. Säännös on valmisteltu yhteisymmärryksessä OKM:n kanssa eikä OKM:llä ole huomautettavaa säännöksen sisällön osalta.

10) Hyvinvointialue järjestää 1.1.2023 alkaen opiskeluhoiton psykologi- ja kuraattoripalvelut, kouluterveydenhuollon sekä lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskeluterveydenhuollon. Voimassa olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 24 §:n mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ohjaa ja kehittää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa edellä mainittuja palveluja. Esityksen mukaan Opetushallitus ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ohjaisivat ja kehittäisivät yhdessä yhteisöllistä opiskeluhoitoa ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella olisi päävastuu edellä mainittujen hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien palvelujen ohjauksesta ja kehittämisestä. Pidättekö esityksen mukaista ohjaus- ja kehittämisvastuun muutosta tarkoituksenmukaisena vai tulisiko Opetushallituksen ohjaus- ja kehittämisrooli säilyttää nykyisellään?

Ei, ohjaus- ja kehittämisvastuut tulee säilyttää nykyisellään. Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemys on, että virastojen yhteistyötä koskeva ohjauspykälä 24 § tulee säilyttää nykyisessä muodossaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että Opetushallituksen sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjaus- ja kehittämisroolit tulee säilyttää nykyisessä muodossaan. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Opetushallitus ovat vastanneet opiskeluhuollon kansallisesta ohjauksesta ja yhteistyössä. Myös informaatio-ohjaus ja täydennyskoulutus on toteutettu yhteistyössä. Virastojen yhteistyötä koskevien säännösten tulee Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan olla yhdenmukaisia. Opetushallitukselle on asetettu norminantovaltuutus perusopetuslaissa. Opetushallitus valmistelee opetussuunnitelman perusteita/ ammatillisen koulutuksen erillismääräystä koskevan oppilas- ja opiskeluhuoltoa koskevan päätöksen (ml. oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma) yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Opetussuunnitelman perusteiden raamittama oppilaitoksen opiskeluhuoltosuunnitelma sisältää myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa ja opiskeluhoitopalveluja koskevia sisältöjä. Yhteisöllinen ja yksilökohtainen opiskeluhoito muodostavat kokonaisuuden, jota ohjataan valtakunnallisesti opetussuunnitelman perusteissa. Mikäli yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoiton valtakunnallinen ohjaus erotetaan eri virastoille ja eri ohjausasiakirjoihin, on vaarana, että oppilashuollon kokonaisuus eriytyy.

Opiskeluhoitopalveluiden valtakunnallisessa ohjauksessa tarvitaan monialaista yhteistyötä ja näkemystä kokonaisuudesta. Ehdotus rajaa yksilökohtaisen oppilashuollon ohjauksessa toteutettavaa yhteistyötä, mikä on ristiriidassa monialaisuuden tavoitteen kanssa.

Opetussuunnitelman perusteiden avulla toteutettavan ohjauksen myötä myös opiskeluhoiton yhteys muihin opetussuunnitelman osa-alueisiin, jotka koulun toimintaan vaikuttavat, säilyy. Erityisesti yhteys ohjaukseen ja ohjaussuunnitelmiin sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukeen on tärkeää varmistaa. Opiskeluhoiton muutoksen myötä on erityisen tärkeää, että keskeiset oppilaan ja opiskelijan ohjauksen ja tuen muodot eivät eriydy vaan niiden yhtenevyydestä sekä yhteisistä tavoitteista ja toimintamalleista pidetään huolta.

11) Mahdolliset muut huomionne esitysluonnoksesta?

OKM pitää tärkeänä, että yksityiset opetuksen järjestäjät voivat jatkossakin halutessaan tuottaa opiskeluhoiton palveluita myös itse omana toimintanaan.

Ylijohtaja

Eeva-Riitta Pirhonen

Hallitussihteeri

Anne-Marie Brisson

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi